

Macrofaunanieuwsmail 132, 28 september 2016



Markerwadden

Heb je nieuws, weetjes of vragen,
SCHRIJF en stuur je bericht naar:

macrofauna@rws.nl

Alle verschenen nummers van de macrofaunanieuwsmail zijn nog te downloaden via de helpdeskwater site. Daarnaast is het mogelijk om vanaf nummer 100 te zoeken op trefwoorden.

<http://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/monitoring/ecologie/macrofaunanieuws>

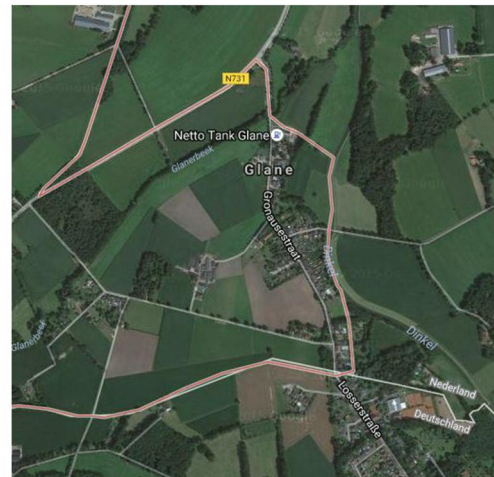
groeten, Myra Swarte

In dit nummer:

Bijzondere muggenlarve aangetroffen in de Dinkel bij Glane	2
Obesogammarus obesus in Nederland	4
Onderwaterwereld randmeren	5
Persoonlijke mededeling	7
Stel je voor:.....	7
Nieuwe literatuur	8

Bijzondere muggenlarve aangetroffen in de Dinkel bij Glane

Tijdens de bemonstering van het meetnet van Waterschap Vechtstromen is op 14 april 2016 één muggenlarve van het geslacht *Virgatanytarsus* gevonden in de Boven Dinkel bij Glane. Deze mug, behorende bij de subfamilie Tanytarsini, is door de hydrobiologisch medewerkers van Aqualysis nog niet eerder gevangen. Ook voor het Waterschap Vechtstromen was deze soort nog onbekend en niet eerder aangetroffen (med. B.Knol).

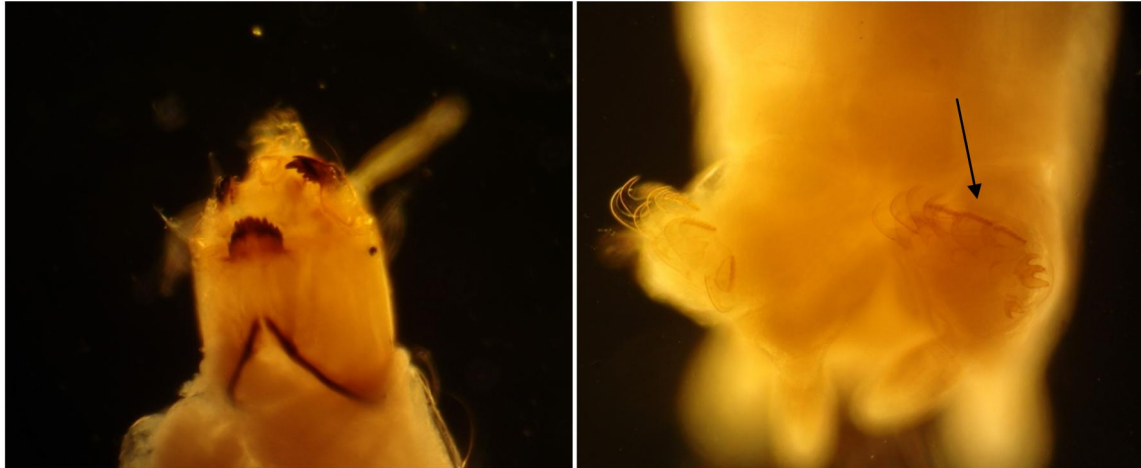


Locatiecode: 40-003 Boven Dinkel, Weertstraat, Weertsbrug, Glane. Coörd: 265585 - 472754

Determinatie

Virgatanytarsus sp. kan als larve worden gedetermineerd met de tabel voor Tanytarsus van Cuppen H., Tempelman D. & T. Van Haaren uit 2015 (Lauterbornia 79:1-21). In deelsleutel 1 (Tanytarsus met lange haren tussen de anale papillen) kom je al snel uit op *Virgatanytarsus* sp. Wat direct opvalt is de opvallende scherpe V-vormige occipitaalscleriet aan de onderkant van de kop en de typische “gekamde” naschuiwerklaauwtjes. Dit lijkt in eerste instantie typisch voor het geslacht *Virgatanytarsus* sp, maar er schijnt in Australië ook een Tanytarsus-soort te zijn gevonden met dit soort naschuiwerklaauwtjes (Cranston 2000b). Mogelijk kan toekomstig genetisch onderzoek meer helderheid geven of het hier werkelijk gaat om twee verschillende geslachten.

Alleen de soort *Virgatanytarsus arduennensis* lijkt vooralsnog uit Nederland bekend te zijn, maar omdat nog niet alle soorten (imago's en larven) zijn beschreven (er schijnen meerdere soorten te zijn (Pinder, 1982)), is het beter om het op de geslachtsnaam *Virgatanytarsus* te houden. Volgens de tabel van Visser en Langton(2003) zijn *V. albisutus*, *V. arduennensis* en *V. triangularis* nog niet van elkaar te onderscheiden als pop/exuvia. De twee laatste komen zeker in Europa voor (med. A Klink).



Opvallende V-vormige occipitaalscleriet en typische naschuiwerklaauwen. (Foto, E.Stegeman-Broos)

Verspreiding en ecologie

Virgatanytarsus arduennensis (Goetghebuer, 1922), wordt in Beuk, P. 2002; Checklist of the Diptera in the Netherlands, voor het eerst gemeld in Nederland door Kruseman en later door De Meijere in 1935. Zoals eerder opgemerkt zijn nog niet alle soorten goed beschreven en dat geldt zeker voor de larven, waardoor we het hier houden op *Virgatanytarsus* sp.

Barend van Maanen meldt dat deze mug voor het eerst in 2008 in de Roer en in 2011 in de Worm is gevonden (Determinatie door Andre van Nieuwenhuijzen, Bureau Halipus). Alexander Klink heeft *Virgatanytarsus* verzameld in de Maas bij Lotharingen en in de Seine. Vrij recent (2015) heeft hij deze mug ook aangetroffen in monsters van bomen in de Nederrijn bij Wageningen. De vondst in de Dinkel is tot nu toe de meest noordelijke vondst in Nederland. Het lijkt er op dat *Virgatanytarsus* vooral voor komt in grote (Maas) en kleine rivieren (Roer, Worm en Dinkel). Duidelijk is dat deze mug zich definitief gevestigd heeft in Nederland (med. Alexander Klink). Pinder, 1982 meldt dat *Virgatanytarsus* een soort is die gevonden wordt in snel stromende kleine rivieren en in de oeverzone van meren op stenen en ondergedoken waterplanten. De larven zijn herbivoor en leven vooral van detritus en algen. Het WEW-bestand Milieu en habitatpreferenties van macrofauna geeft aan dat dit geslacht vooral voor komt in matig organisch belaste permanente zoete wateren.

Vindplaats en begeleidende soorten

De meetlocatie in de Dinkel bij Glane is het meest bovenstroomse meetpunt in de Dinkel dat nog op Nederlandse bodem ligt. De Dinkel ontspringt in Duitsland en stroomt langs de oostgrens van Twente om vervolgens in Duitsland weer in de Vecht uit te monden. Het meetpunt in de Dinkel bij Glane is genormaliseerd en wordt in grote mate beïnvloed door effluent van de Duitse stad Gronau en het plaatsje Glane (med. B.Knol). Het macrofaunamonster is genomen aan de zuidkant van de brug. In dwarsdoorsnede loopt de oostoever vanuit een ondiep (semipermanent) gedeelte naar het diepere deel van de beek. De westoever is vrij steil. Op het moment van monsternamen was de beek maximaal 80 cm diep met doorzicht tot op de bodem. De ondiepe oostoever was deels drooggevallen. De stroomsnelheid was in de stroomdraad circa 20 cm/s. De bodem bestond vooral uit kaal zand en deels uit fijne en grove detritus en slib. Op wat oeverbegroeiing na was er nagenoeg geen vegetatie in de beek aanwezig. De gevonden levensgemeenschap bestaat enerzijds uit soorten die typerend zijn voor mooie stromende wateren van goede kwaliteit zoals de kokerjuffers *Polycentropus flavomaculatus* en *Halesus radiatus*, de eendagsvlieg *Habrophlebia fusca* en de mug *Polypedilum scalaenum*, en anderzijds uit soorten die je verwacht in meer saprobe systemen zoals diverse wormen en knutten.

Ondanks dat het water in de Dinkel voedselrijk is en belast wordt met effluent, weten bijzondere soorten zich toch te handhaven in deze waterloop. Dit dankzij een goede zuurstofhuishouding, vooral veroorzaakt door het stromende karakter van dit riviertje.

Literatuur:

- Cuppen, H.D., Tempelman, D. & Van Haaren, T. (2015):
Key for identification of 4th instar larvae of *Tanytarsus* Van der Wulp, 1874, of North-western Europe (Diptera:Chironomidae:Tanytarsini) *Lauterbornia* 79:1- 21.
- Beuk, P. ed. (2002):
Checklist of the Diptera of the Netherlands, KNNV uitgeverij, Utrecht.
- Pinder, L.C.V. (1982):
Virgatanytarsus new genus for the triangularis Group of the genus *Tanytarsus* Van der Wulp. *Spixiana* 5 (1):31-34. ISSN 0341-8391.

Dankwoord

Voor het geven van informatie is Hub Cuppen, Barend van Maanen, Andre van Nieuwenhuijzen, Alexander Klink en Bert Knol behulpzaam geweest, waarvoor dank!

Eveline Stegeman-Broos
estegeman@aqualysis.nl

Hydrobiologisch medewerker
Aqualysis waterlaboratorium Zwolle
www.aqualysis.nl



Obesogammarus obesus in Nederland

Over de eerste vondst van *Obesogammarus obesus* in het Amsterdam Rijnkanaal is een artikel verschenen in *Bioinvasions records*. Veel leesplezier:

http://www.reabic.net/journals/bir/2016/3/BIR_2016_Boonstra_etal.pdf

Onderwaterwereld randmeren

door John van Schie



Wolderwijd.....





en Nuldernauw

Persoonlijke mededeling

Beste lezers van de macrofauna nieuwsbrief.

Per 1 september AquaSense heb ik na ruim 20 jaar verlaten. De belangrijkste reden is dat ik denk dat het tijd is voor een ander om het team verder in hun ontwikkeling verder te helpen.

In 1996 ben ik bij AquaSense in Amsterdam komen werken als gevolg van de overname van Hydrobiologisch Adviesbureau Klink waar ik toen werkte. Ik voelde me snel thuis in die club van eigennuttige karakters met hun enorme enthousiasme, werklust en passie voor het waterleven. Ik heb er de kans gekregen me te verdiepen en te verbreden in het vakgebied, ben projectleider geworden en mocht later ook leidinggeven aan een groep die nog steeds de kern vormt van het huidige AquaSense zoals het nu onder Eurofins opereert. Dat heb ik met plezier gedaan: Eerst in het Atenlab, later in Matrix V op het Science park en de laatste maanden aan de Wenckebachweg. Een andere werkgever krijgen zonder van baan te veranderen, het kenmerkt mijn carrière tot nu toe en in alle fases heb ik bijzondere ervaringen opgedaan. De passie voor macrofauna bij Klink, de tomeloze energie en gretigheid bij AquaSense 1.0, de verbreding naar projecten buiten de waterkaders bij Grontmij en de aandacht voor verbetering van laboratoriumprocessen bij Eurofins. Ik laat het team daar met een gerust gevoel achter: Amy de Beauvesère-Storm zal het stokje van me overnemen. Ik dank jullie allen voor de prettige samenwerking de afgelopen jaren. Opdrachtgevers, want zonder jullie geen werk, Partners want samen is het vaak veel leuker werken en als laatste alle Vakbroeders en zusters die met nieuwe vondsten, publicaties, ecologische kennis en mooie rapporten het werk zo leuk maakten. Ik blijf via de macrofaunanieuwsbrief graag op de hoogte.

Ik blijf trouwens in de wereld van Water en Ecologie en ga dat doen als adviseur/projectleider bij TAUW. Ik heb daar veel zin in want ik denk dat ik velen van jullie in de komende tijd blijf ontmoeten. Ik zeg daarom tot snel!

met vriendelijke groeten,

Michiel Wilhelm

per 12 september ben ik in dienst van TAUW. Mijn mobiele nummer blijft gelijk.

E: michiel.wilhelm@tauw.com

(Ik ben met mijn gezin van Utrecht naar Oosterbeek verhuisd)

Stel je voor:

Mijn naam is Tanita Fermont. Ik woon in de buurt van Roermond en vorig jaar heb ik mijn studie Biologie afgeerd in Utrecht. Voor een stage bij Waterschap Roer en Overmaas heb ik een macrofauna onderzoek gedaan in het stroomgebied van de Vlootbeek, gericht op de effecten van beekherstel. Momenteel werk ik aan een vrijwillig onderzoekje in de Rode beek in Nationaal Park de Meinweg. Ik vind het erg leuk om met macrofauna te werken. Omdat mijn soortenkennis vrij beperkt is, heb ik bij beide projecten gebruik gemaakt van Quick scans. Deze heb ik samen met het waterschap opgesteld.

Met vriendelijke groet,
Tanita Fermont

Nieuwe literatuur



Vijver, Sloot en Plas

Ontdek de flora en fauna van de onderwaterwereld

Auteur: Marten Scheffer en Jan Cuppen

Prijs: € 24,95

Verschijnt in november 2016 - reserveer alvast via info@knnvuitgeverij.nl

Een complete gids voor amateurs en professionals met interesse in de onderwaterwereld: waterplanten en dieren, leefwijze en het beheer van meren, sloten, beken, rivieren en vennen. Inclusief tips voor de aanleg van (natuurlijke) vijvers en sloot-aquaria, eenvoudige experimenten en

Veldgids Slakken en mossels

Meer dan 200 soorten - herkenning en verspreiding – land en zoetwater

Auteur: Bert Jansen

Prijs: € 29,95

Tweede gewijzigde druk is verschenen



Süßwasserfauna von Mitteleuropa, Bd. 7/2-3 Chelicerata Acari III

Authors: Gerecke, R., Gledhill, T., Pešić, V., Smit, H.

For the first time in limnofaunistic bibliography, the present taxonomic knowledge about the different clades of chelicerata having adapted to an aquatic or amphibious lifestyle along various evolutionary pathways is brought together in an overview for the Central-European fauna. A total number of 746 taxa is covered, over 99 % of these at species level.



This third volume (Volume 7/2-3) includes taxonomic keys and ecological information for 355 species of the two highly diverse Hydrachnidia superfamilies **Hygrobatoidea** (241 species and one subspecies. This includes the families: Aturidae, Feltriidae, Frontipodopsidae, Hygrobatidae, Hygrobatoidea, Lethaxonidae, Limnesiidae, Pionidae, Pontarachnidae, Unionicolidae, Wettinidae) and **Arrenuroidea** (113 species. Families: Acalyptonotidae, Arrenuridae, Athienemanniidae, Chappuisiidae, Hungarohydracaridae, Krendowskiidae, Mideidae, Mideopsidae, Momoniidae, Neoacaridae, Nudomideopsidae)

Einde macrofaunanieuwsmail 132